

מידעון לשכת המדען הראשי

במשרד החינוך

אודות הלשכה

לשכת המדען הראשי במשרד החינוך משמשת גשר דו-כיווני בין המחקר האקדמי ובין מערכת החינוך לשם ביסוס המדיניות על ידע מחקרי עדכני ואיכותי מן הארץ והעולם, תוך עידוד חוקרים לעסוק בסוגיות רלוונטיות למערכת החינוך. תחומי הפעולה העיקריים של היחידה הינם: ייזום מחקרים יישומיים; ייעוץ מדעי ליחידות המטה של המשרד תוך קידום תרבות של "קבלת החלטות מבוססת מחקר"; הנגשה של ידע מחקרי לקובעי מדיניות ובעלי עניין בתחום החינוך והתווית מדיניות המשרד בתחום האתיקה של ביצוע מחקרים במוסדות חינוך ויישומה (בדיקת בקשות להיתר). באמצעות מידעון זה אנו מבקשים להנגיש ולהפיץ ידע מחקרי ויישומי בתחום החינוך לשותפינו ולבעלי העניין בתחום. למידע נוסף הנכם מוזמנים לעיין [באתר הבית שלנו](#), [אתר מו"ח](#) - מחקר וידע בחינוך וכן [בדף הפייסבוק שלנו](#), המתעדכנים באופן שוטף.

בצירוף הלשוני "שנה חדשה" קיימת סתירה פנימית, אליה מפנה את תשומת לבנו הרב יהושע מונדשטיין ז"ל, חוקר והיסטוריון ומבכירי העובדים בספרייה הלאומית. "שנה" מובנה הישנות, פרק זמן החוזר על עצמו; לעומתה, "חדשה" מובנה שינוי והתחדשות. לכל אחד מהם תפקיד בחיינו: ההישנות מייצגת את ניהול חיי השגרה החוזרים על עצמם ודורשים התמודדות עם האתגרים וההזדמנויות הנקרים בדרכינו, מבלי שהות לעצור ולהעמיק בהם. לעומת זאת, החידוש—פתיחת מעגל זמן חדש שלפניו בא הסיום של המעגל שקדם לו, מחייב התבוננות מעמיקה בעשייה שלנו, התבוננות מחוץ לשטף השגרה, שרק היא יכולה להוליד התחדשות.

על פי המסורת היהודית, תהליך זה של התבוננות מתחיל כחודש לפני ראש השנה—בראש חודש אלול. במהלך חודש זה, אנו מצופים לערוך ביקורת פנימית, להרהר ולבחון את מעשינו בשנה החולפת. פרקטיקה זו של רפלקציה והתבוננות עצמית מוכרת לנו מעולם המחקר לו אנו שותפים ומהווה שלב חשוב במחקר, באמצעותו מתאפשר לנו להעריך את הדרך שעשינו, על-ידי זיהוי נקודות חוזק וחולשה. הרפלקציה אף מסייעת להציב מטרות חדשות אשר יקדמו אותנו להשגת יעדים נוספים שהצבנו.

ברוח זו, גם אנחנו בלשכת המדען הראשי מציינים את תחילת השנה החדשה תשפ"א ומעבדים את שנת תש"ף החולפת. השנה, לקראת חג הפסח, ניצבנו אל מול משבר וירוס הקורונה, אשר הביא עמו אתגרים רבים לחיינו, ובכללם למערכת החינוך. תכנונים ארוכי טווח לחקר סוגיות שהעסיקו אותנו פינו את מקומם מכורח המציאות ל'אתגרי השעה': מתן מענה מהיר ועם זאת מבוסס מחקר לצורך המיידי של מערכת החינוך להתמודד בצורה מיטבית עם מכלול התמורות הנובעות משינוי פניה של שגרת הלימודים בגני הילדים ובבתי הספר. החלה מחג הפסח, פעלנו ליצירת תשתית של נתונים וידע אמפירי עבור תהליכי התכנון של משרד החינוך ושדה החינוך כולו.

אנו מבקשים להודות לכם, כי בעזרת השותפות עמכם הצלחנו בחודשים האחרונים בזמן קצר ליצור קהילה המתמודדת עם אתגרי השעה. מודים על שותפותכם הערה [במפגשים המקוונים](#), [בקבוצות העבודה בנושא הוראה ולמידה מקוונת](#), בהגשת [הצעות מחקר למחקרים קצרי טווח](#), בסיוע לניהול המושבים בכנס המקוון ["אתגרי השעה – חקר הלמידה המקוונת במבחן המדיניות"](#), בהנגשת תוצרי מחקרם למעצבי המדיניות וביזמות רבות ושונות שהצעתם במסגרת השותפות בינינו.

אנו מודים למגשי הבקשות להיתר על היצירתיות שגילו במציאת ערוצים חדשים לאיסוף הנתונים, בהעדר אפשרות להכנס פיזית למוסדות החינוך בתקופה זו. בכך, תרמו לקידום המתודולוגיה במחקר החינוכי ולשדה המחקר בכללותו. אנו מקווים שהחלופות שהועלו במפגשים הווירטואליים בנושא ['היבטים אתיים של מחקר בתקופת הקורונה'](#) ובהתייעצויות אישיות עמנו סייעו להמשך קיום הפעילות המחקרית על אף אילוציה בעת הזו.

בשנה האחרונה העמקנו והרחבנו גם את מאמצנו בהנגשת תוצרי מחקר לאנשי המשרד, לחוקרים ולקהילת אנשי החינוך בכלל. זאת, באמצעות פתיחת ערוצים חדשים: [המידעון החודשי של הלשכה](#) ו**עמוד הפייסבוק** שלנו המתעדכנים תדיר וכן באמצעות חידוש [אתר הבית](#) שלנו.

במבט קדימה לקראת שנת הלימודים הקרובה (תשפ"א), עודנו ניצבים אל מול אתגרי הקורונה ובכללם התאמת למידה מרחוק לאוכלוסיות מגוונות, צמצום פערים בלמידה מרחוק והכשרת מורים להוראה מרחוק. בכוונתנו:

- להמשיך לפעול לשילובו של ידע מחקרי בדיון בנושאים שעל סדר היום.
- לייצר ערוצי שיח עמכם בכל הנוגע למדיניות מתן היתרים לביצוע מחקרים במוסדות חינוך ודרכי יישומה, ולהפיק הנחיות קבע מעודכנות בנושא.

- להעמיק את תהליך הנגשת תוצרי מחקר, ידע ונתונים אמפיריים למקבלי ההחלטות במשרד החינוך בפרט ומעצבי מדיניות חינוכית בכלל. בנוסף, בכוונתנו להמשיך להפיץ ולהנגיש ידע זה לאנשי חינוך בשדה ולציבור הרחב.

אנו תקווה להמשיך ולהוביל דיאלוג ועשייה משותפת של משרד החינוך ועולם האקדמיה בישראל ליצירת ידע יישומי מבוסס מחקר. אנו מזמינים אתכם להמשיך לקחת חלק בפעילות זו, ללמוד, להפרות, לאתגר ולתרום לקידום עולם החינוך בישראל.

בברכת שנה מלאה שותפויות, תובנות, אתגר ותרומה לשדה החינוך
צוות לשכת המדען הראשי

רוני אמיתי
אחראי תחום רגולציה

ד"ר אודט סלע
מנהלת תחום מחקרים
וניסויים חינוכיים

דקלה אליאס בידאני
מנהלת ענף תקציב

עדי זגגי
עוזרת מחקר

נוי סבג
עוזרת מחקר

ד"ר שלמה גולדמן
מנהל תחום ייעוץ
מדעי

שנת תש"ף: זרקור

חידושים בתחום האתיקה

- מתן אפשרות בחלק מהמחקרים להכללת תלמידים בהסתמך על אי התנגדות הוריהם
- גיבוש מתווה המאפשר את ביצועם של 'מחקרי פעולה' ושימוש בנתוני המחקר לצרכים אקדמיים
- פרסום נוהל פנייה להורים באמצעים דיגיטליים לצורך בקשת הסכמתם להכללת ילדם במחקר
- הארכת התוקף של ההיתרים לתקופה של שלוש שנות לימוד

הרחבת מעגלי שותפות בתקופת הקורונה

אנו מודים לכל המשתתפות/ים בקבוצות העבודה בנושא למידה מקוונת, ובראשם למובילות הקבוצות:

[ד"ר ענת כהן](#) אוניברסיטת תל אביב

[פרופ' לילך שלו](#) אוניברסיטת תל אביב

[פרופ' יהודית דורי](#) הטכניון

[ד"ר דפנה קופלמן רובין](#) המרכז הבינתחומי הרצליה

[פרופ' לילי אורלנד ברק](#) אוניברסיטת חיפה

[ד"ר הללי פינסון](#) אוניברסיטת בן גוריון בנגב

תודה ל-91 קבוצות החוקרים שהשקיעו מזמנם והביעו את אמונם בנו עם הגשתם לקולות הקוראים למחקרים הקצרים בנושא משבר הקורונה

תודה למלגאיות הדוקטורט של לשכת המדען הראשי:

[ענת מלכי ושושן שמואלוף](#) שנרתמו לכתיבת סקירות ספרות שתמכו בעבודת קבוצות העבודה בנושא הוראה ולמידה מקוונת.

תודה מיוחדת למלגאית [אריאלה טבצ'ניק ברודאי](#), אשר נרתמה לעבודה המאומצת סביב קבוצות העבודה בנושא הוראה ולמידה מקוונת כרכזת קבוצות העבודה

ערוצים להנגשת ידע מחקרי

לפני מס' חודשים השקנו את [דף הפייסבוק](#), המאפשר הנגשה של ידע מחקרי לשותפינו ולציבור הרחב, ביניהם מורים, הורים, תלמידים וסטודנטים.

[אתר הבית](#) שלנו שופץ והתחדש

השקנו את [מידעון לשכת המדען הראשי](#), הרואה אור מדי חודש וסוקר את פעילות וחדשות הלשכה

השקנו [ערוץ יו-טיוב](#) המשמש להנגשת ידע מחקרי באמצעים אינטראקטיביים, ביניהם סרטוני אנימציה

על סדר היום

קול קורא להשתתפות בקבוצות חשיבה לתכנון הכנס "אמות מידה" פברואר 2021

בתאריך 23.2.21 נתכנס ליום חשיבה בנושא אמות מידה למחקר יישומי בחינוך. כדי להטמיע ידע פרקטי מבוסס מחקר, לשכת המדען הראשי מקדמת מחקרי התערבות בחינוך. לאחר שפיתחנו מודל סדור לגיבוש, שיפוט וניהול מחקרים אלו, אנו מעוניינים להניח תשתית לאמות מידה בארבעה היבטים נוספים: מתודולוגיה, אתיקה, שותפות אקדמיה-שדה והטמעה ממחקר למדיניות. אנו מזמינים אתכם להצטרף לקבוצות החשיבה שינסחו מסמכי יסוד אשר יעסקו בסוגיות ליבה ויהוו רקע מחקרי לדיונים בכנס. לחצו [כאן](#) כדי להרשם לקבוצות העבודה.

תוצרי מחקר חדשים

לשכת המדען הראשי באמצעות היזמה למחקר יישומי בחינוך כינסה ועדת מומחים בנושא טיפוח למידה רגשית-חברתית במערכת החינוך, אותה הוביל פרופ' רמי בנבנישתי מהאוניברסיטה העברית. הועדה החלה את פעילותה בינואר 2018, שכללה סקירת מחקרים, מודלים ומסמכים מהארץ ומהעולם; מפגשים עם מומחים ואנשי מקצוע מהשדה; ימי עיון ולמידה פתוחים, כמו גם ישיבות לדיון בשאלות וגיבוש מסקנות והמלצות למדיניות עתידית בנושא. [מסמך זה](#) מאת חברי הועדה נכתב בתום עבודת ומציג סיכומים של הגות וידע מחקרי.

רוצים להיות שותפים לעשייה שלנו?

לשכת המדען הראשי מזמינה אתכם/ן להרשם למאגר המומחים!

מתוך מאגר המומחים לשכת המדען מגייסת מעת לעת חוקרים ומומחים לשם ביצוע משימות שונות, כגון: כתיבת סקירת ספרות, הערכה ושיפוט דוחות מחקר, פיתוח מדדים סטטיסטיים, ליווי מתודולוגי ועוד.

לחצו [כאן](#) להרשמה למאגר המומחים.

ברכות לזוכים

בקולות הקוראים למחקרים קצרים בנושא חינוך בתקופת הקורונה

היבטים רגשיים-חברתיים בהוראה
מקוונת

פרופ' יורם עשת וד"ר יעל סידני
לפרטים נוספים לחצו [כאן](#).

ניהול בית ספר בתקופת הקורונה – תפיסות
של מנהלים, אתגרים והזדמנויות: מחקר
משווה בין החברה הערבית ליהודית
ד"ר רימאא דעאס, ד"ר מואפק קדח ופרופ'
חן שכטר

לפרטים נוספים לחצו [כאן](#).

סגר שהוביל לפתיחות? למידה מרחוק
במגזר החרדי בתקופת הקורונה
ד"ר חננאל רוזנברג וד"ר חן סבג בן פורת
לפרטים נוספים לחצו [כאן](#).

קבלת החלטות בתנאי חממ"ה (חינוך מקוון
מרחוק המוני)

ד"ר ארנון הרשקוביץ וד"ר אלונה פורקוש ברוך
לפרטים נוספים לחצו [כאן](#).

מאפייני ידע התנסותי של
מורים מובילים לכימיה
ואנגלית בתקופת הקורונה:
לקראת פיתוח מודל להדרכה
והכשרה להתנסות מעשית
במרחב המקוון

פרופ' רון בלונדר ופרופ' לילי
אורלנד ברק
לפרטים נוספים לחצו [כאן](#).

היבטים תרבותיים-חברתיים של
ארגון הוראה ולמידה מרחוק
באמצעות טכנולוגיה בתקופת
חירום: בתי ספר יהודים ובתי ספר
ערבים בירושלים

ד"ר גדעון דישון, ד"ר חמי רחמיאל
וד"ר הילה טל
לפרטים נוספים לחצו [כאן](#).

ניתוח פרקטיקות של הוראה
מקוונת בקרב מורים בבתי ספר
יסודיים בראי הקשב, התאמה
לשונות לומדים והקשר לחוללות
עצמית של מורים בסביבה
המקוונת

פרופ' לילך שלו מבורך
לפרטים נוספים לחצו [כאן](#).